

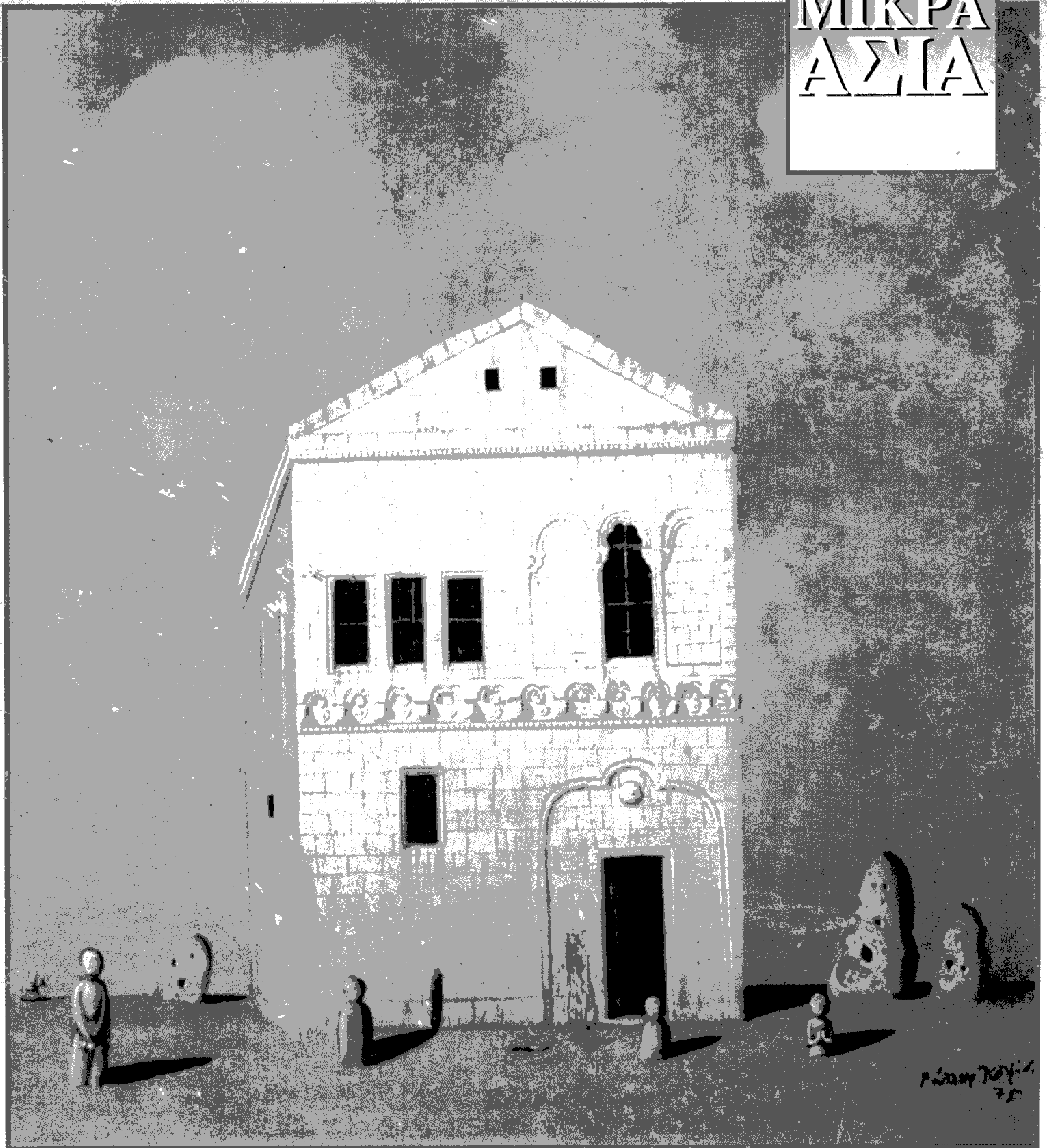
ΝΤΕΨΙ

18

1500 ΔΡΧ.

περιοδικό για το τραγούδι κι όλα τ'άλλα

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΜΙΚΡΑ
ΑΣΙΑ

ΣΤΕΛΙΟΣ ΒΑΜΒΑΚΑΡΗΣ

Στο δρόμο του Μάρκου

Ενορχήστρωση: Στέλιος Βαμβακάρης
Διεύθυνση ορχήστρας: Ευαγγελία Μαργαρίνη Μουσική επιμέλεια: Γιάννης Δέδες
Στέλιος Βαμβακάρης: μπουζούκι, τζουρά, μπαγλαμά Σπύρος Λιόσης: μπουζούκι
Δημήτρης Παπαδόπουλος: μπουζούκι Ευαγγελία Μαργαρίνη: πιάνο, ακορντεόν
Γιάννης Δέδες: κιθάρα, ποτίρι με κομπολόι Τάκης Φραγκούς: μπαγλαμά

ΝΤΕΦΙ

Μικρές εστίες

Γραφείο Έκδοσης
Σόλωνος 85 - Αθήνα 106.79
τηλ.: 3629 569
Φαξ: 3641 334

Εκδότης
Σωτήρης Νικολακόπουλος

Υπεύθυνος Σύνταξης
Στέλιος Ελληναδάς

Σ' αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν
Μάρκος Δραγούμης
Λεωνίδας Εμπειρίκος
Ιωάννα Κλειάσιου
Γιώργος Κοντογιάννης
Θωμάς Κοροβίνης
Παναγιώτης Κουνιάδης
Ράλλη Κοψίδη
Νίκος Μπαζιάνας
Ακης Πάνου
Δημήτρης Χατζόπουλος

Ιδιοκτησία
Χ.Ελληναδάου και Σια Ε.Ε.

Νομική Σύμβουλος
Βάσω Διαμαντοπούλου

Καλλιτεχνικός Σχεδιασμός
Δημήτρης Αρβανίτης

Γραμματεία
Λένα Βαλμά

Καλλιτεχνική Επιμέλεια
Ιωάννα Κλειάσιου

Φωτογραφίες
Αρχείο Ντέφι

Στούντιο Προβολή
Θεσσαλονίκη

Νίκος Θεοδωράκης
Rock 100

Π. Μελά 15 & Τσιμισκή
τηλ.: 265708

Σελιδιοποίηση-μοντάζ
Βιβλιοσυνεργατική
Φειδίου 18

Εκτύπωση
Πέτρος Μπαρμπής
Γερανίου 24

Βιβλιοδεσία
Κώστας Ρουμελιώτης
Γερανίου 24

Τεύχος 18
Νοέμβριος-Δεκέμβριος 1993
Τιμή δρχ. 1.000.

«Σπίτι της Συνασού της Καππαδοκίας»
Ο πίνακας του εξωφύλλου είναι έργο
του Ράλλη Κοψίδη
Η μακέτα του εξωφύλλου είναι του
Δημήτρη Αρβανίτη

Μέσα από το ΝΤΕΦΙ διανύουμε τον δωδέκατο χρόνο μας πολύπλευρης δραστηριότητας. Λίγο πιο μεγάλοι και ίσως λίγο πιο σοφοί, με μεγαλύτερη πείρα και μικρότερη βεβαιότητα, ζώντας συνεχώς μια περιπέτεια, συνεχίζουμε την αποκάλυψη και καταγραφή των στοιχείων του πολιτισμού μας που συμπιέζονται κάτω από "σωρούς σκουπιδιών", που οι κοινωνίες της παρακμής σκοτώνονται να συσσωρεύσουν. Στοιχείων του πολιτισμού που υπάρχουν μέσα στη συλλογική μνήμη, σ' ένα σμυρναίικο τραγούδι και στον ήχο του κεμεντζέ, σ' ένα ακρωτηριασμένο άγαλμα και σε μια φρεσκοβαμμένη βαρκούλα, σ' ένα χαμόγελο της ανηψιάς μου και σ' ένα γλυκό της μάνας μου, σε μια στροφή του ζεϊμπέκικου και σ' ένα ταξίμι του Τσιτσάνη, σε μια παπαρούνα του Κοψίδη και σε μια ομοιοκαταληξία του Παλαμά, σε ένα κέρασμα...

Αυτοί που ασκούν εξουσία, μέσω του κράτους, του τύπου ή των οικονομικών κέντρων, προσπαθούν να προσαρμόσουν τον πολιτισμό, την ψυχή του έθνους, στις ανάγκες τους, στα συμφέροντα τους. Υποκριτικό το ενδιαφέρον τους, εξαντλείται κραυγαλέα και μονόπλευρα στα εύκολα, τα εμπορικά, τα αναλώσιμα. Τους είδαμε με τη Μακεδονία, το επιβεβαίωσαν στην προεκλογική περίοδο. Ό,τι πουλάει. Τόσοι και τόσοι προεκλογικοί λόγοι, πουθενά μια λέξη ουσιαστική για τον πολιτισμό και την αληθινή παιδεία. Κι άμα τους ρωτήσεις, έχουν έτοιμες βαρύγδουπες απαντήσεις. Κενές περιεχομένου. Καρφάκι δεν τους καίγεται για το περιβάλλον που καταστρέφεται, την Ακρόπολη και τα εγκεφαλικά μας αγγεία που σαπίζουν από τη ρύπανση, τους ποιητές που πεθαίνουν στα ράντζα των νοσοκομείων, τους σαντουριτζήδες που λιγοστεύουν και τα πανηγύρια που γίνονται σκυλάδικα. Όλο το κόλπο τους παίζεται στους προϋπολογισμούς, τα χρηματιστήρια, τις ακροαματικότητες και τις εργολαβίες. Και ο τόπος, η ιστορία, οι πολίτες και ο πολιτισμός κακοποιούνται καθημερινά στο βασίλειο της κακογουστιάς και του ψεύτικου.

Κι εμείς τι κάνουμε; Απλώς προσπαθούμε να υπερασπιστούμε ό,τι είναι άξιο λόγου, μικρό ή μεγάλο, παλιό και νέο. Και για να μην τους μοιάσουμε.

Στ. Ε.

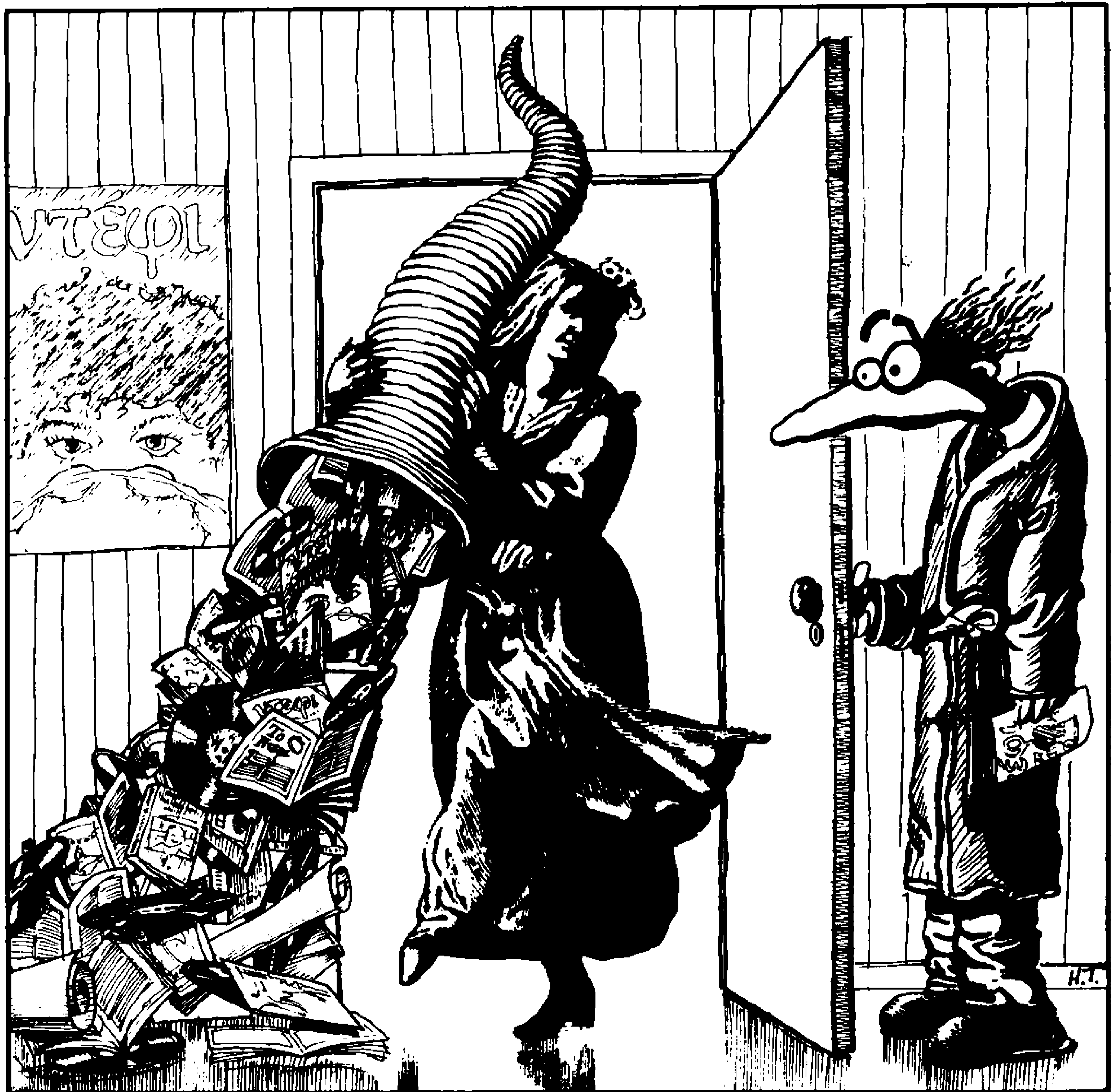
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΧΟΛΙΑ των συνεργατών.....	2-16
ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ: ΑΦΙΕΡΩΜΑ.....	17-80
ΧΡΟΝΙΚΟ 1904-1931.....	18
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ του Στέλιου Ελληναδά.....	19-27
ΕΘΝΙΚΕΣ ΜΕΙΟΔΟΣΙΕΣ του Κυριάκου Σιμόπουλου.....	28
ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΗΣ ΛΗΘΗΣ του Μιχάλη Χαλαμπίδη.....	30
ΕΣΒΕΣΘΗ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΟΣ του Χρύσανθου Τραπεζούντος.....	32
Η ΣΙΩΠΗΛΗ ΑΠΟΔΟΧΗ ΤΗΣ ΣΦΑΓΗΣ του Τζωρτζ Χόρτον.....	34
ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΕΝΟΙ ΕΥΡΩΠΑΙΟΙ του Ανδρέα Μαζαράκη.....	36
Η ΑΝΑΤΟΛΗ της Ελλης Παπαδημητρίου.....	37
ΑΠΟΦΑΣΙΣΑΝΕ ΝΑ ΜΗ ΦΥΓΟΥΝΕ του Φώτη Κόντογλου.....	38
ΙΩΝΙΚΟΝ του Κωνσταντίνου Καβάφη.....	39
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ του Γιώργου Σεφέρη.....	39
ΦΥΛΕΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ (1912-1924) του Α.Α. Πάλλη.....	40
ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ του Κωστή Παλαμά.....	41
"ΜΗ ΔΙΑΒΑΖΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ.. ΤΣ' ΕΧΟΥΝΕ ΓΡΑΨΕΙ ΠΛΗΡΩΜΕΝΟΙ ΓΕΡΜΑΝΟΙ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΙ.." του Γιώργη Παπαζογλου.....	42
ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΛΙΩΝ με τους Μ.Δραγούμη, Α.Εμπειρίκο, Π.Κουνιάδη.....	46
ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΑ: ΔΙΣΚΟΙ 33 ΣΤΡΟΦΩΝ.....	57
ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΣΤΙ ΑΙΔΙ ΠΟΤΕ Η ΙΩΝΙΗ του Γιώργου Παπαδάκη.....	60
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ του Λαίλιου Καρακάσι.....	61
"ΤΑ ΣΙΝΑΦΙΑ ΤΣΗ ΜΟΥΖΙΚΗΣ" του Δημητρίου Αρχιγένη.....	69
Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ της Μέλπως Μερλιέ.....	75
ΟΙ ΑΚΡΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ του Samuel Baud-Bovy.....	77
ΑΝΑΤΟΛΗ του Κωστή Παλαμά.....	78
Η ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΑΣ του Θωμά Κοροβίνη.....	79
ΔΕΛΤΙΟ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ.....	80
ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟΥ του Ακη Πάνου.....	81
ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΙΦΡΙ - ΣΥΝΝΕΤΕΥΣΗ: ΜΙΑΤΟΣ ΚΑΡΑΤΖΑΣ.....	84
"ΟΠΩΣ Η ΑΜΑΔΡΥΑΣ" του Ράλλη Κοψίδη.....	90
Ο ΘΕΙΟΣ ΜΟΥ ΝΙΚΟΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΑΚΟΣ του Γιώργου Κοντογιάννη.....	94
ΣΥΝΝΕΤΕΥΣΗ: ΕΛΕΝΗ ΤΣΑΛΙΓΟΠΟΥΛΟΥ.....	98
ΛΑΪΚΟΙ ΟΡΓΑΝΟΠΑΙΧΤΕΣ - ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΤΑΣΟΥ ΧΑΛΚΙΑ του Νίκου Μπαζιάνη.....	102
Η ΔΟΛΟΦΟΝΙΑ ΤΟΥ ΑΣΙΚΗ ΝΕΣΙΜΙ ΤΣΙΜΕΝ του Θωμά Κοροβίνη.....	106
ΔΙΣΚΟΓΡΑΦΙΑ της Ιωάννας Κλειάσιου.....	108
ΔΙΣΚΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ.....	112-120

ΝΤΕΦΙ

Το περιοδικό για το τραγούδι

και δίσκους και συναυλίες και σινεμά και βιβλία και βίντεο
και τηλεόραση και χιλιάδες άλλα ελληνικά θέματα

Γραφτείτε συνδρομητές για 12 τεύχη

ΕΛΛΑΔΑ-ΚΥΠΡΟΣ (12.000 ΔΡΧ.)

ΗΠΑ (\$60), ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ (\$ ΑΥΣΤΡ. 96), ΕΥΡΩΠΗ (ECU50, DM94, FR335, £39, \$55)

Όνομα

Διεύθυνση

Χώρα Τηλέφωνο

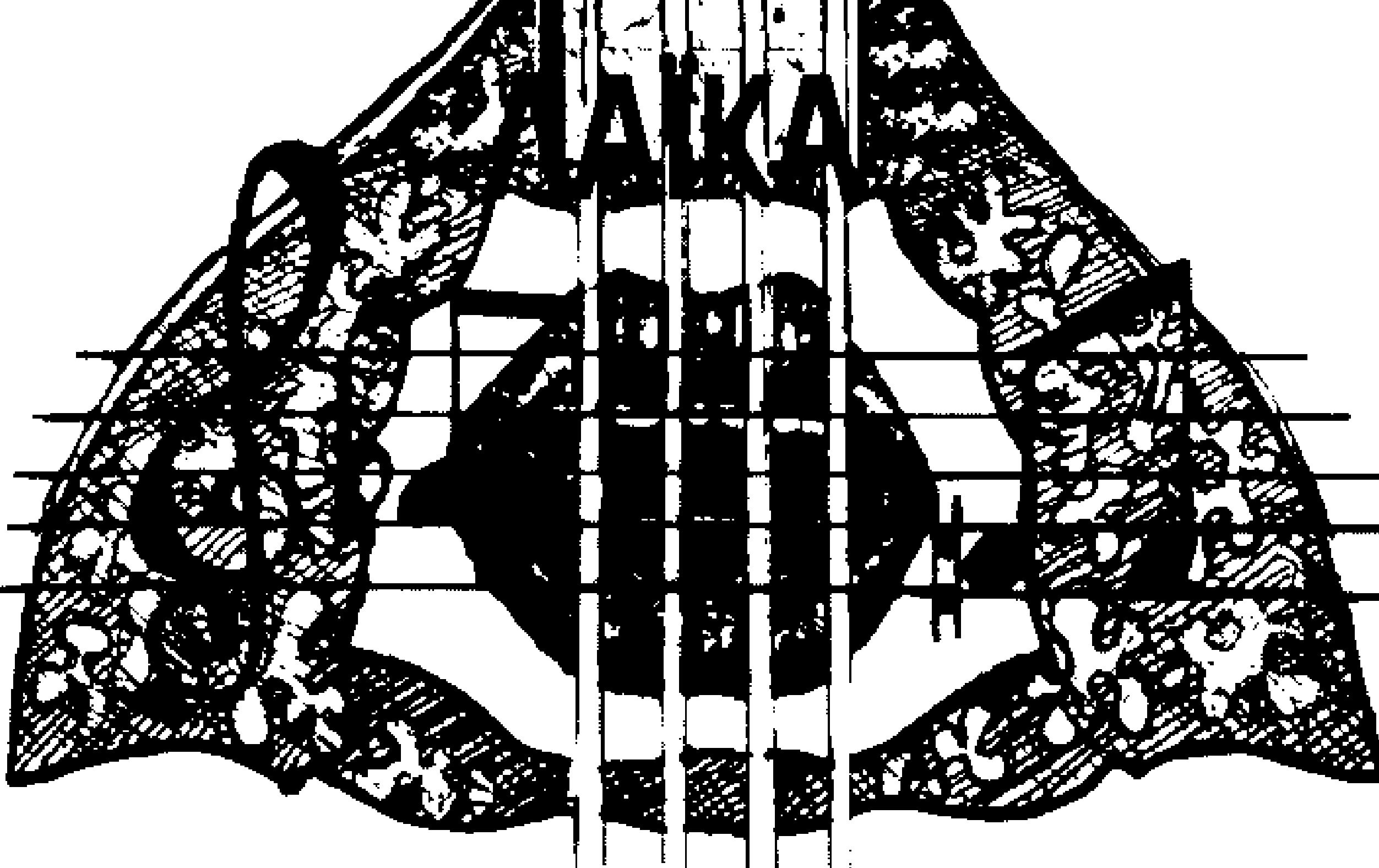
Εμβάσματα: Σ. Ελληνιάδης • Σόλωνος 85 • Αθήνα 106 79 • Τηλ. 3629569

Στου Χαροκόπου και στην Καλλιθέα

ΤΟ ΣΤΕΚΙ

ΚΑΛΥΨΟΥΣ 45 (ΤΗΛ: 9524.515)

ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ
ΣΜΥΡΝΕΚΑ

ΡΕΜΠΕΤΙΚΗ ΚΟΜΠΑΝΙΑ

ΙΟΡΔΑΝΗΣ
ΤΣΟΜΙΔΗΣ

Συμμετέχει ο
**ΙΟΡΔΑΝΗΣ
ΤΣΟΜΙΔΗΣ**

Συντροφιά με εκλεκτούς μεζέδες και 30 είδη κρασιών
(πλήσιον Γηπέδου Καλλιθέας & κιν/φου ΚΑΛΥΨΩ)

ΣΑΣ ΠΕΡΙΜΕΝΟΥΜΕ ΠΕΜΠΤΗ ΕΩΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΑΚΗ,
ΓΙΟΡΤΕΣ & ΑΡΓΙΕΣ

Καλλιθέα

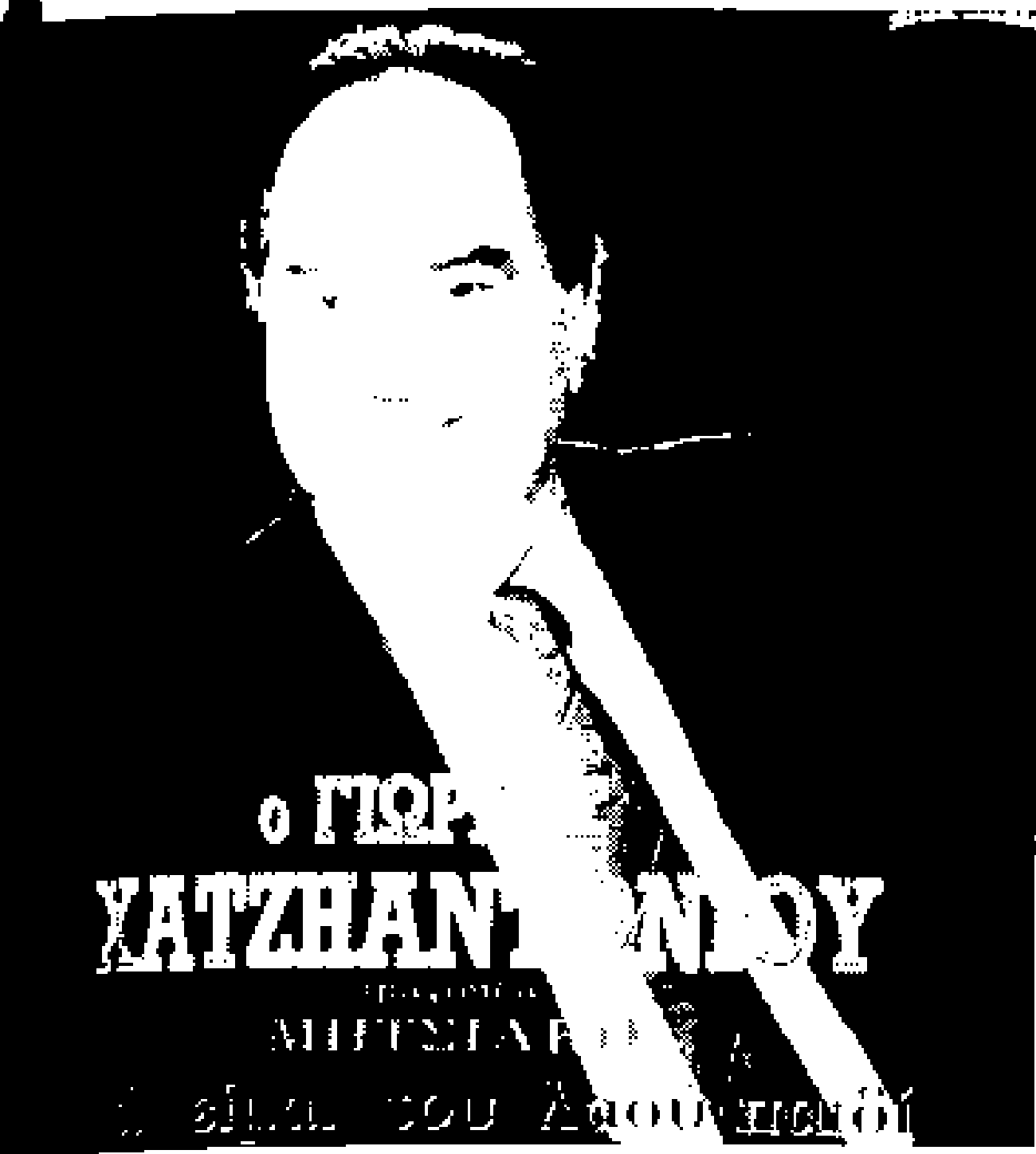

Οι Δοκίμοι Τσάνο

Νίκος ΣΠΑΘΙΑ
Κώστας ΣΕΙΛΑΝΤΑΣ
ΚΑΡΟΥΛΑ
Κωνσταντίνος ΜΠΑΡΜΠΟΡΙΟΥ
Βασίλης ΣΚΙΝΗΣ
και ο παραδοσιακός
ΚΙΟΣ ΜΠΙΣΚΟΠΙΩΝ

ΕΜΠΕΔΟΚΛΕΟΥΣ & ΠΡΟΚΑΛΟΥ 41
ΤΗΛ. ΒΑΡΝΑΒΑ ΠΑΓΚΡΑΤΙ
ΤΗΛ.: 7526.074, 7015.757

Η δισκογραφική εταιρία
HIGH MUSIC
 σας παρουσιάζει

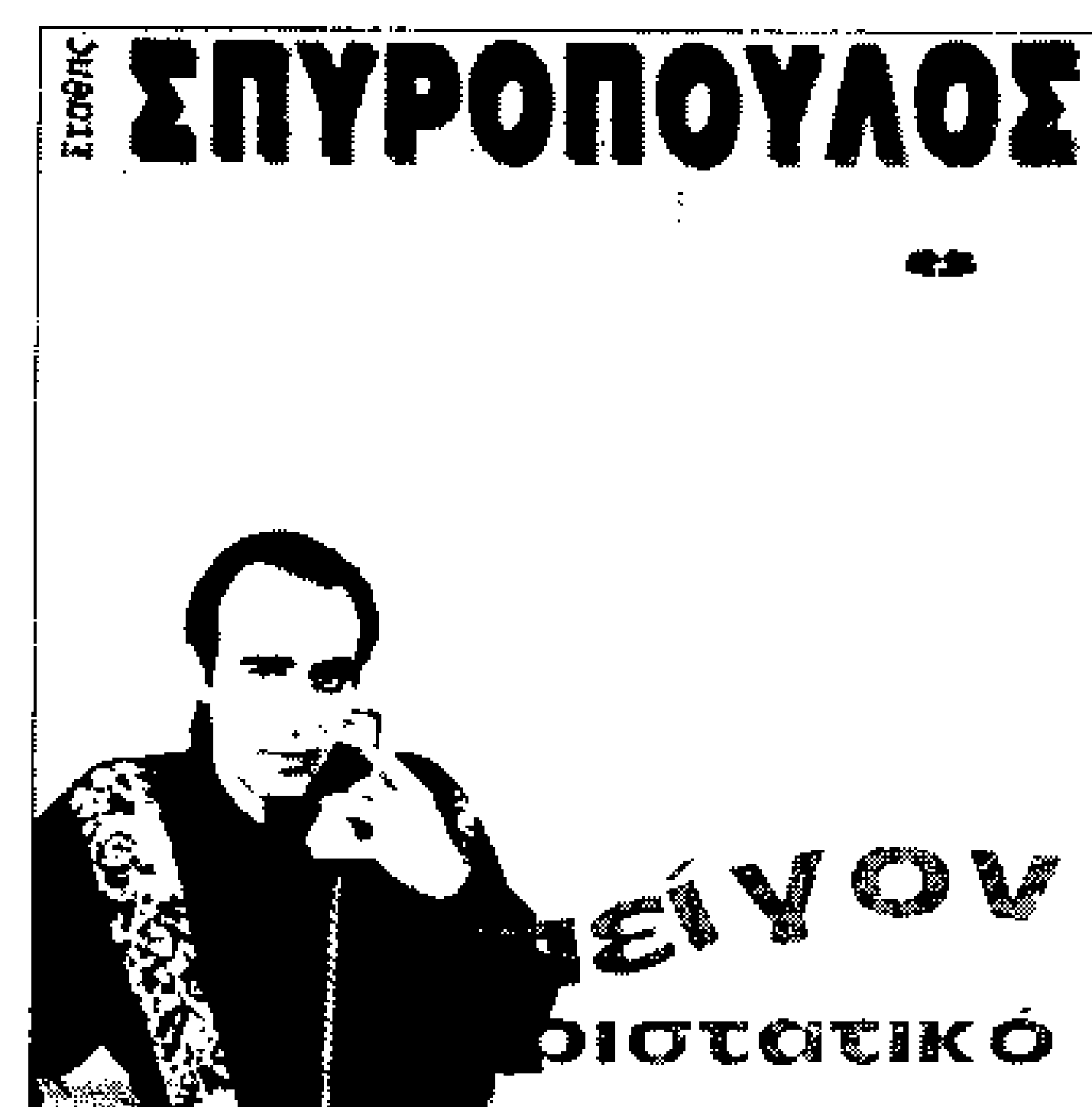
ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΤΖΗΑΝΤΩΝΙΟΥ
Εγώ είμαι του λαού παιδί

ΧΡΗΣΤΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
Είδες

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΚΑΛΗΜΕΡΗΣ
Εύκολο είναι

ΣΤΑΘΗΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
Επείγον περιστατικό

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΛΑΚΟΥΜΑΝΟΣ
Θα με χρειαστείς

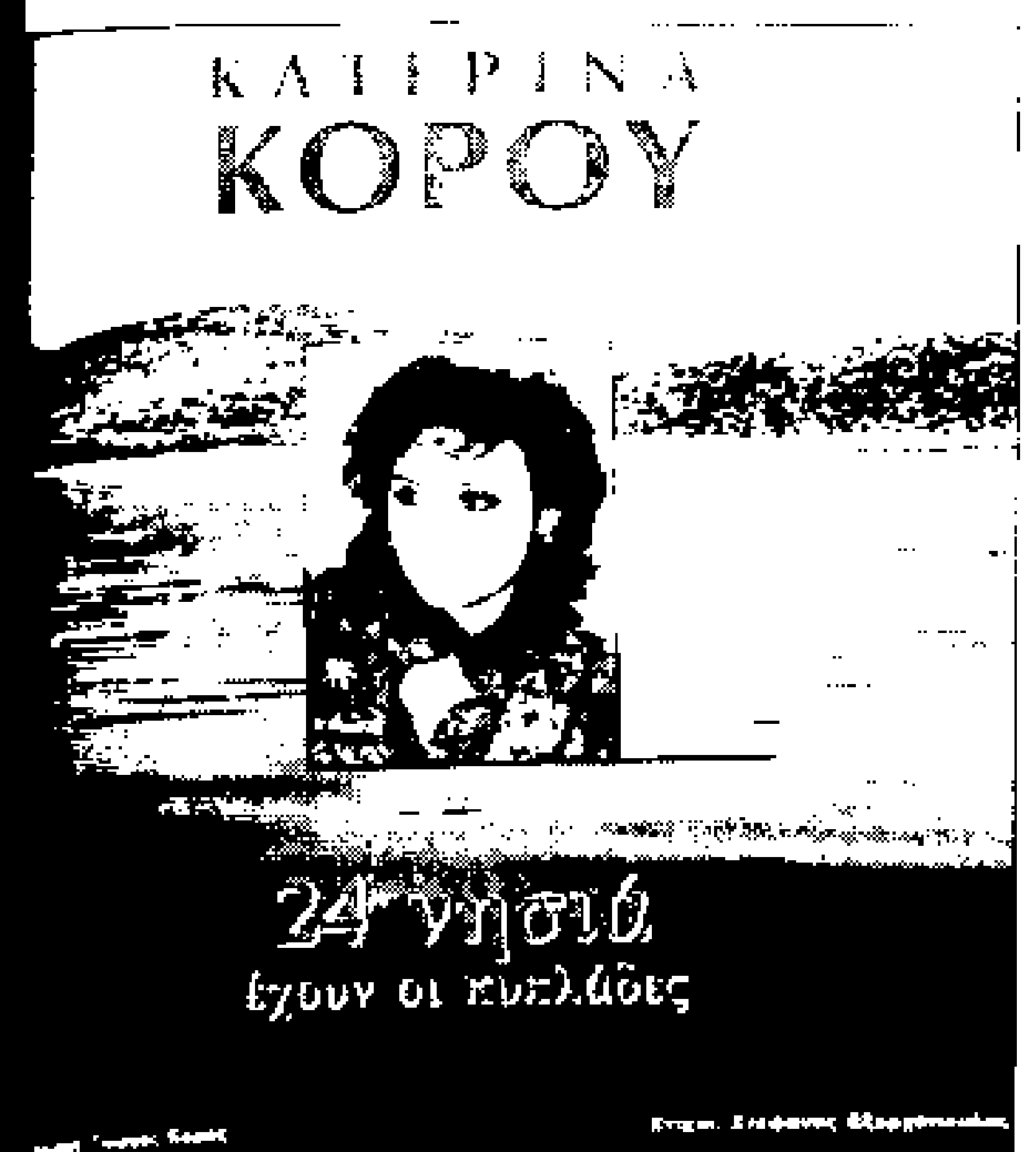
ΤΖΟ ΟΥΛΙΑΜΙΣ
Είναι ... χαι

ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΕΡΜΠΟΣ
Το προαισθάνομαι

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΡΥΠΑΡΗ
Ιδιαίτερα μαθήματα

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΟΡΟΥ
24 νησιά έχουν οι Κυκλάδες

ΣΤΑΜΑΤΗΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ
Μεσοπέλαγα

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΟΥΤΕΛΙΕΡΗΣ
Βοτσαδάκια και κοχύλια

Επίσης κυκλοφορούν :

ΜΑΡΙΑ ΔΗΜΑ
Απ' το Αιγαίο πέλαγος
ΜΑΚΗΣ ΔΑΝΤΙΛΗΣ
Προκαθείς
ΚΩΣΤΑΣ ΜΠΑΚΗΣ
Χίλιες φορές παράνομος
ΘΩΜΑΣ ΚΟΛΑΣΗΣ
Τα σφηνάκια
ΠΑΝΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
Κερνάω απόγε ένα μπουκάλι
ΣΠΥΡΟΣ ΖΑΧΑΡΙΑΣ
Ο παράνομος δεσμός μας

HIGH MUSIC Πατησίων 335 & Σαρανταπόρου 1, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 21.11.400

Αραιώνει σιγά-σιγά ο κόσμος στενεύει διαρκώς ο κύκλος

102

(Στη μνήμη του Τάσου Χαλκιά)

Ένας-ένας φεύγουν οι μεγάλοι, οι παλιοί λαϊκοί οργανοπαίχτες. Τελευταία σημαντική απώλεια ο θάνατος του Τάσου Χαλκιά, που το κλαρίνο στα χέρια του γινότανε πουλί που κελαηδούσε. Κορυφαία μορφή της παραδοσιακής μας μουσικής, προικισμένος μ' ένα σπάνιο ταλέντο και με μια δεξιοτεχνία εκπληκτική ο μπαρμπα-Τάσος, άφησε εποχή και κατόρθωσε να επεκτείνει τη φήμη του πολύ πέρα από την Ήπειρο, που ήταν ο τόπος καταγωγής του.

Αραιώνει λοιπόν σιγά-σιγά ο κόσμος, στενεύει διαρκώς ο κύκλος. Ο λαϊκός πολιτισμός αποδυναμώνεται, γκρεμίζονται ακρογωνιαίοι λίθοι, στύλοι και αγκωνάρια. Φτωχαίνει απελπιστικά ο χώρος, που έτσι κι αλλιώς έχει τρομερά αλλοιωθεί και δεινοπαθεί σε μιαν εποχή που αποχρωματίζει, που ισοπεδώνει τα πάντα, που εξαφανίζει τις ιδιομορφίες, τις ιδιαιτερότητες, καταλύει γλωσσικά και μουσικά ιδιώματα, τοπικές κουλτούρες.

Ο απολογισμός της τελευταίας επταετίας είναι τραγικός κι οδυνηρός. Χάθηκαν σπουδαίοι μουσικοί και "δάσκαλοι", μορφές σεβάσιμες, δεξιοτέχνες με οξύτατο καλλιτεχνικό έν-

του ΝΙΚΟΥ ΜΠΑΖΙΑΝΑ

στικτο: ο Νίκος Στεφανίδης, μοναδικός στο κανονάκι, ο Σούλης στο ούτι κι ο Μαθιός Μπαλαμπάνης, περίφημος στη γνώση των ρυθμών και στη χρήση των κρουστών, ο Μαθιός Βεντούρης, ικανότατος λαουτιέρης και τραγουδιστής, ο Βάιος Μαλλιάρας, μεγάλο όνομα κι αυτός στο χώρο της παραδοσιακής μουσικής, κλαρίνο από τα λίγα του καιρού του. Κι ακόμα ο Στέφανος Βαρτάνης και ο Γιώργος Κονιτόπουλος, θαυμάσια βιολιά, ειδικός στα Μικρασιατικά κυρίως ο πρώτος, στα νησιώτικα ο δεύτερος, που και οι δυο τους έφυγαν σχετικά νέοι, όπως και ο αξιαγάπητος Κώστας Μουντάκης, μεγάλος δάσκαλος και ιεραπόστολος της κρητικής

μουσικής. Πριν από δύο χρόνια έσβησε στο Ρέθυμνο και η ευγενική μορφή του Στέλιου Φουσταλιέρη, του τελευταίου που έπαιζε το "μπουλγαρί" (ένα είδος μικρού ταμπουρά), που ήταν κι ο συνθέτης του έξοχου τραγουδιού "Όσο βαρούν τα σίδερα".

Οι άνθρωποι αυτοί που έφυγαν, άλλοι "πλήρεις ημερών" κι έχοντας κλείσει τον κύκλο τους κι άλλοι σχετικά νωρίς κι ενώ είχαν ακόμη πολλά να προσφέρουν, δεν αφήνουν απλώς δυσαναπλήρωτο κενό πίσω τους, καθώς συντηθίζουμε να λέμε για πολλούς αξιολογούς -ή και για μέτριους ή και ασήμαντους συχνά- που χάνονται. Οι άνθρωποι αυτοί είναι κυριολεκτικά αναντικατάστατοι, γιατί ήταν οι "τελευταίοι των Μοϊκανών". Υπήρξαν μοναδικοί κι ανεπαλήθετοι. Οι νέοι καιροί δεν βγάζουν πια τέτοιου είδους καλλιτέχνες. Οι νεότεροι οργανοπαίχτες, πολλοί από τους οποίους διαθέτουν ταλέντο, μουσικό ένστικτο και δεξιότητες ικανότητες, ανήκουν σε μιαν άλλη εποχή, υπηρετούν ένα ευρύτερο φάσμα μουσικών ειδών, δεν είναι ακριβώς οι διάδοχοι των παλιών, οι αυστηρά "παραδοσιακοί" και "δημοτικοί", οι απόλυτα "αυθεντικοί". Οι παλιοί ήταν τα "θηρία", τα "ιερά τέρατα" της μουσικής μας παράδοσης. Και κάτι τέτοιο δεν ξαναγίνεται.

Μαζί με τους ανθρώπους αυτούς χάνονται συχνά και τα όργανα. Το κανονάκι, το ούτι, το λαούτο, ο ταμπουράς, το σαντούρι έχουν σχεδόν εξαφανιστεί από τις λαϊκές κομπανίες. Εκείνο που ακούμε πια σε διάφορες εκδηλώσεις είναι ηλεκτρικές κιθάρες, αρμόνια, ντραμς, ακκορντεόν και άλλα σύγχρονα όργανα. Κι όλα αυτά μέσα σ' ένα πλέγμα μικροφώνων, ενισχυτών και μεγαφώνων, που ρυθμίζονται στη διαπασών, στο έσχατο όριο της έντασης, που δημιουργούν πανδαιμόνιο και προσφέρουν έναν ήχο εκκωφαντικό, εκνευριστικό και τρομερά αλλοιωμένο. (Κι όσο για το ρεπερτόριο των τραγουδιών και το ύψος της ερμηνείας -φωνητικής και οργανικής- ας μη μιλήσουμε καλύτερα. Κάθε άλλο παρά για δημοτικά τραγούδια πρόκειται).

Ελάχιστοι πια συνεχίζουν την παράδοση των παλιών λαϊκών οργάνων, και κυρίως νέοι που σπουδάζουν την παραδοσιακή μουσική και συγκροτούν κατά καιρούς διάφορα

ερασιτεχνικά πιο πολύ σχήματα, για να τη διατηρήσουν και να την προβάλλουν. Οι επαγγελματίες, οι "πανηγυριτζήδες", τα έχουν όλα καταργήσει, ακόμα και το βιολί στις στεριανές κομπανίες. Κύριο μελωδικό όργανο έχει απομείνει σχεδόν μόνο το κλαρίνο. Εξαιρέσεις βέβαια υπάρχουν, για να επικυρώσουν απλώς τον κανόνα. Η λύρα και το λαούτο, λόγου χάρι, κυριαρχούν στην Κρήτη. Και σε αρκετά νησιά η ζυγιά βιολί-λαούτο βρίσκεται σε ενεργό δράση. Αλλά σε κομπανίες του ηπειρωτικού χώρου το λαούτο -

όπως και το σαντούρι πριν από αρκετές δεκαετίες- έχει μάλλον εκλείψει. Και το κακό είναι, ότι εξαφανίζονται όργανα παλαιά, αρχέγονα (ταμπουράς, κανονάκι, ούτι, λύρα νησιώτικη, θρακική, πολιτική κ.λπ.), που είναι τα μόνα κατάλληλα να υπηρετήσουν την ανατολική, βυζαντινή μουσική και να ακολουθήσουν "δρόμους" παραδοσιακούς, επειδή από κατασκευή είναι όργανα "τυφλά" κι "ασυγκέραστα" και ικανά επομένως να αποδώσουν όλες τις λεπτές αποχρώσεις της λεγόμενης φυσικής κλίμακας.

Πολλοί απ' τους παλιούς λαϊκούς οργανοπαίχτες, αν και αγράμματοι -μερικοί δεν ήξεραν ούτε καν την υπογραφή τους να βάλουν- διέθεταν ωστόσο μια γνώση στέρεη και μια σπάνια σοφία για το είδος

της μουσικής που υπηρετούσαν. Έπαιζαν κυριολεκτικά στα δάχτυλα την αλφάβητο της τέχνης τους. Γνώριζαν καταπληκτικά πράγματα γύρω από κουρδίσματα οργάνων, από "δρόμους" και ρυθμούς κι από τεχνικές παιξίματος. Δεν ήταν καθόλου απαίδευτοι, όπως συνήθως τους αποκαλούμε, επειδή δεν είχαν σχολική ή ωδειακή μόρφωση, θεωρητικές γνώσεις μουσικής, κι επειδή δεν ήξεραν να διαβάζουν νότες. Κι όμως μπροστά τους πολλοί "ωδειακοί" και "ευρωπαϊστές", που δεν καταφέρνουν να μετρήσουν ούτε καν το ρυθμό ενός απλού καλαματιανού, θα αισθάνονταν πολύ μειονεκτικά. Αυτοί κουβαλούσαν μέσα τους μια παράδοση αιώνων, την εμπειρία γενεών και γενεών, το απόσταγμα σοφίας άπειρων δοκιμών και πειραματισμών. Σ' αυτούς χρωστάμε σε μεγάλο βαθμό την "επεξεργασία", τη συντήρηση και την προαγωγή καθώς και τη διάδοση των δημοτικών μας τραγουδιών. Ήταν όχι απλώς φορείς, αλλά

Τάσος Χαλικιάς

και δημιουργοί ενός πολιτισμού και μιας παράδοσης, που μεταδιδόταν και μεταβιβαζόταν εμπειρικά, προφορικά, μιμητικά από πατέρα σε γιο, από παππού σ' εγγονό, από μαστόρους σε μαθητάδες. Έτερος ετέρω παραγγέλλων και έτερος εξ ετέρου σοφός.

Έτσι λοιπόν αυτοί οι λαϊκοί καλλιτέχνες, που τους ονομάζουμε αυτοδίδακτους, δεν ήταν και τόσο αυτοδίδακτοι. Συνήθως μαθήτευαν κοντά σε κάποιο δάσκαλο του είδους. Και τους ακούσαν ελάχιστα μαθήματα, λίγα ερεθίσματα, τη αποκάλυψη κάποιων μυστικών και τη προσφορά κάποιων τεχνικών γνώσεων, κι ύστερα συνέχιζαν μόνοι τους, επίμονα, πεισματικά προσπαθώντας να τελειοποιήσουν την τέχνη τους. Κι αρκετοί διέπρεπαν, γίνονταν οι "μεγάλοι", τα είδωλα μιας εποχής και μιας περιοχής.

Από την Κόρινθο και τη Θήβα ξεκινούσαν νέοι άνθρωποι, που είχαν έφεση για τη μουσική, για να πάρουν μαθήματα από τους περίφημους τουρκόγυφτους κλαρινοπαίχτες Μέτο, Αμέτη και Τζαμαλή, που ζούσαν στο Βόλο και δούλευαν στα χωριά του Πηλίου, του Βελεστίου και του Αλμυρού στις πρώτες δεκαετίες του αιώνα μας ως τα 1922. Μετά τη μικρασιατική καταστροφή και την ανταλλαγή των πληθυσμών και οι τρεις έφυγαν για την Τουρκία. Μάταια προσπάθησαν να κρατήσουν τον ένα, τον πιο διάσημο, οι αρχές του Βόλου εξαιρώντας τον από την ανταλλαγή. Δεν το κατόρθωσαν.

Τεράστιος ήταν κι ο κοινωνικός ρόλος των λαϊκών οργανοπαιχτών. Ήταν σπουδαίοι παράγοντες της κοινωνικής ζωής. Εξυπηρετούσαν ένα πλήθος εκδηλώσεων: γάμους, πανηγύρια, βαφτίσια, φιλικά και συγγενικά γλέντια, ονομαστικές γιορτές, ποικίλα έθιμα και λαϊκά δρώμενα, που παλιότερα ήταν τα μόνα θεάματα και ακροάματα για τις μικρές κλειστές κοινωνίες των χωριών μας, ήταν οι μόνοι τρόποι ψυχαγωγίας, αλλά και ανθρώπινης

επαφής και κοινωνικής αναστροφής.

Αλλά πέρα από τη δεξιοτεχνία τους και το ταλέντο τους και πέρα από το σπουδαίο κοινωνικό ρόλο που έπαιζαν παλιότερα οι λαϊκοί οργανοπαίχτες, πρέπει να τους αναγνωρίσουμε και μιαν άλλη σημαντική προσφορά, που αφορά κυρίως στους βιολιστές και στους κλαρινοπαίχτες. Οι παλιοί λυράρηδες και ζουρνατζήδες ή όσοι δούλευαν διάφορους τύπους φλογέρας, πίπιζας ή ακόμα και γκάνιντας ή σαμπούνας κατάφεραν να "περάσουν" με θαυμαστήν ευκολία και καταπληκτικήν επιτυχία στο βιολί και στο κλαρίνο, όργανα "δυτικά" και άσχετα προς την ελληνική μουσική παράδοση, αλλά με πολύ μεγάλες τεχνικές δυνατότητες. Και στάθηκαν αρκετά 100-150 χρόνια (για το βιολί λίγο περισσότερα), διάστημα δηλαδή μερικών γενεών, για να "εξελληνιστούν" αυτά τα όργανα, που αρχικά ήταν ξένα σώματα για μια λαϊκή κομπανία. Ένα πλήθος επώνυμοι και ανώνυμοι καλλιτέχνες τα "δούλεψαν" επίμονα, τα "καλλιέργησαν", άλλαξαν τον τρόπο και την τεχνική του παιξίματος, τα προσαρμοσαν απόλυτα στις ανάγκες και στις απαιτήσεις της παραδοσιακής μουσικής, σε τέτοιο βαθμό, ώστε να είναι αδιανόητη μια πλήρης εκτέλεση δημοτικού τραγουδιού χωρίς κλαρίνο και βιολί.

Αυτή η καινοτομία και η αλλαγή είχε και μιαν άλλη

ευεργετική συνέπεια για την παραδοσιακή μας μουσική. Έκανε δημιουργικούς τους ίδιους τους λαϊκούς οργανοπαίχτες, που δεν ακούγονταν πια στο να εκτελούν και να ερμηνεύουν.

Πολλοί απ' αυτούς αξιοποίησαν και το έμφυτο συνθετικό τους ταλέντο. Εκμεταλλευόμενοι τις τεχνικές δυνατότητες των νέων οργάνων και προσπαθώντας να βελτιώσουν την τεχνική του παιξίματος, ανέπτυξαν την τέχνη του αυτοσχεδιασμού. Και συχνά ένας προσωπικός αυτοσχεδιασμός με τη διαρκή επανάληψη κατέληγε να εμφανίζεται με ορισμένη τυπική μορ-

Κώστας Μουντάκης

φή, σαν μια ολοκληρωμένη οργανική σύνθεση, κι έπαιρνε το χαρακτήρα της ατομικής δημιουργίας. Έτσι άρχισαν να δημιουργούνται οι διάφοροι οργανικοί σκοποί, μελωδίες δηλαδή χωρίς λόγια, -που παλιότερα σπάνιζαν-, όπως είναι οι σκάροι, τα ηπειρώτικα μοιρολόγια, τα μπεράτια, οι ποικίλοι τύποι της παλιάς Ιτίας, της Σβαρνιαράς και της Καραγκούνας κ.λ.π.. Στο νησιώτικο και μικρασιατικό χώρο - αλλά και την Κύπρο- έχουμε οργανικούς καρσιλαμάδες, συρτούς και μπάλλους, χορούς ζειμπέκικους και χασάπικους. Πρόκειται για μια πλευρά της παραδοσιακής μουσικής, που δεν ερευνήθηκε και δεν έχουμε επομένως οριστικά και έγκυρα συμπεράσματα παρά μόνο κάποιες μαρτυρίες και αναφορές. Για συγκεκριμένες οργανικές μελωδίες, αλλά και για ορισμένα "κανονικά" τραγούδια με λόγια, ξέρουμε ότι οι δημιουργοί τους δεν ήταν το "συλλογικό πνεύμα" και ο ανώνυμος λαός γενικά, αλλά ο πολύ γνωστός και επώνυμος λαϊκός οργανοπαίχτης μιας σχετικά πρόσφατης εποχής. Είναι ένα θέμα που αξίζει τον κόπο να μελετηθεί όσο είναι νωρίς και όσο ζουν ακόμη κάποιοι παλιοί άνθρωποι της συντεχνίας, που μπορούν να μολογήσουν και να μας διαφωτίσουν.

Σήμερα πολλά από όσα προαναφέραμε, αν όχι όλα, έχουν αλλάξει: ο τρόπος, το ήθος και τα μέσα διασκέδα-

στης. Ο χώρος των "γεγονότων", καθώς και ο τρόπος δημιουργίας και διάδοσης τραγουδιών. Και φυσικά έχουν αλλάξει και οι ίδιοι οι άνθρωποι, τα γούστα τους, η συμπεριφορά τους, οι αντιδράσεις τους και οι μουσικές τους προτιμήσεις. Στις μέρες μας κυρίαρχο πρόσωπο στο χώρο της μουσικής και της δημόσιας ψυχαγωγίας δεν είναι ο οργανοπαίχτης, αλλά ο τραγουδιστής ή η τραγουδίστρια. Η "φίρμα". Και πίσω από τις φίρμες οι εταιρείες δίσκων, που κανοναρχούν, που ανεβοκατεβάζουν είδωλα, που αλλάζουν και διαμορφώνουν γούστα, που επηρεάζουν και κατευθύνουν τα μουσικά μας πράγματα με μοναδικό κριτήριο την ευρεία κατανάλωση του προϊόντος και το μεγάλο κέρδος. Άλλοι καιροί, άλλα ήθη...

Αναπαύεσθε λοιπόν εν ειρήνη Νίκο Στεφανιδή, Στέφανε Βαρτάνη, Μαθιό Μπαλαμπάνη, Βαίιο Μαλλιάρη, Γιώργο Κονιτόπουλε, Μαθιό Βεντούρη, Κώστα Μουντάκη, Στέλιο Φουσταλιέρη, μπαρμπα Τάσο Χαλκιά και λοιποί σύντεκνοι και ομότεχνοι -απόδημοι των τελευταίων χρόνων- καλλιτέχνηδες πουλιά μιας άλλης άνοιξης... παρηγορητές της πονεμένης ψυχής του λαού μας...

*Και της δικής μας νιότης σύντροφοι καλοί...
"Έτούτος ο ντουναίς δεν είναι για τ' εμάς"...*

ταξιμι

**ΤΑΚΗΣ
ΒΑΓΓΕΛΗΣ**

τραγούδι
μπαγλαμάς

ΑΛΚΗΣ ΜΑΥΡΟΣ

μπουζούκι
**ΛΕΥΤΕΡΗΣ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ**

**ΜΠΙΝΗΣ
ΚΟΡΑΚΑΚΗΣ**

τραγούδι
ΓΙΑΝΝΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ

ακορντεόν
ΑΛΕΚΟΣ ΒΑΡΑΝΑΚΗΣ

κιθάρα
ΑΡΓΥΡΗΣ ΣΤΑΜΟΥΛΟΣ

ΤΙΜΗ ΠΟΤΟΥ 1500

ΚΥΡΙΑΚΗ ΚΛΕΙΣΤΑ

ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ & ΙΣΑΥΡΩΝ, ΝΕΑΠΟΛΗ ΕΞΑΡΧΕΙΩΝ ΤΗΛ.: 3639919

η ΣΙΝΑΣΟΣ

και η LYRA

παρουσιάζουν

ΜΕΡΕΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ 1922 - 1992

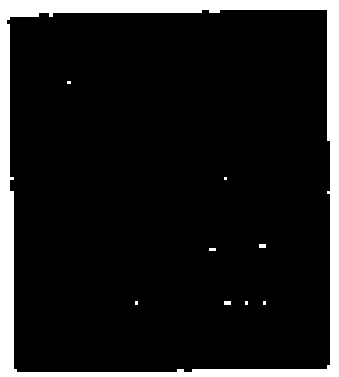
ΣΤΗ ΑΚΡΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

ΜΙΡΤΣΑ ΛΟΪ, ΣΑΒΒΑΘΟΡΙΟ, ΠΟΝΤΟΣ, ΑΡΧΑΙΟΝΕΣ, ΚΑΝΤΟΥΡΙΑ ΚΑΙ ΒΟΡΡΙΑ ΚΡΑΙΟΝ ΚΡΑΙΟΝ ΚΡΑΙΟΝ ΚΡΑΙΟΝ

ΣΙΝΑΣΟΣ LYRA

**ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΣΤΙΣ ΑΚΡΕΣ ΤΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ**

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ, ΠΕΤΡΟΣ, ΟΥΣΣΑΝΑ, ΧΡΗΣΤΟΣ, ΜΙΧΑΗΛΑΚΗΣ

ΣΙΝΑΣΟΣ LYRA

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

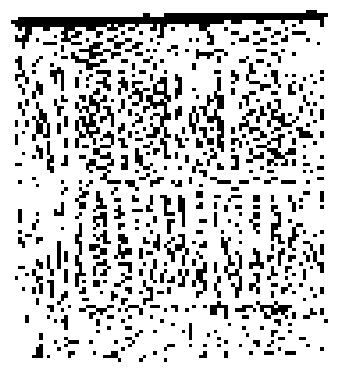
ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ 1850-1934

Μ. ΑΣΙΑ, ΕΛΛΑΔΑ, ΑΜΕΡΙΚΗ

ΣΙΝΑΣΟΣ LYRA

**ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ 1850-1934
(Μ. ΑΣΙΑ, ΕΛΛΑΔΑ, ΑΜΕΡΙΚΗ)**

ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ 1935-1955

ΠΕΙΡΑΙΑΣ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΣΙΝΑΣΟΣ LYRA

**ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ 1935-1955
(ΠΕΙΡΑΙΑΣ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ)**

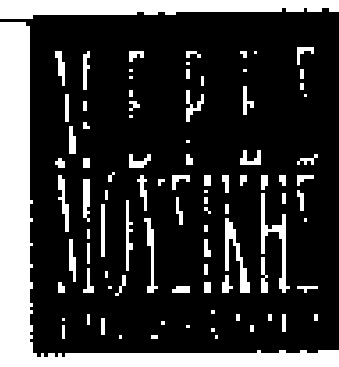
ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ
 ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ
 ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
 ΚΟΥΤΣΟΥΝΟΣ - ΤΣΟΛΑΚΗΣ ΚΑΛΕΡΧΑΝΗΣ
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΝΙΚΟΣ
 ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΤΟΥ - ΣΤΕΦΑΝΙ ΚΟΥΛΑ
 ΚΟΥΛΑ ΚΑΤΕΡΙΝΑ
 ΚΟΥΛΑΞΙΩΤΗΣ ΛΑΖΑΡΟΣ
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΑΝΤΩΝΗ
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΡΗΣΤΟΣ
 ΛΑΖΟΠΟΥΛΟΣ ΛΑΪΟΣ
 ΛΕΜΠΕΣΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ
 ΛΗΔΑ
 ΜΑΚΡΗΣ ΗΛΙΑΣ
 ΜΑΡΙΩ
 ΜΠΙΝΙΑΡΗΣ ΤΑΚΗΣ
 ΜΠΙΘΙΚΩΤΗΣ ΓΡΗΓΟΡΗΣ
 ΜΠΛΑΝΣ ΜΠΕΜΠΑ
 ΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
 ΝΟΡΜΑ ΡΙΑ
 ΞΕΝΑΚΗ ΠΕΝΥ
 ΞΙΝΤΑΡΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ
 ΞΥΔΑΚΗΣ ΝΙΚΟΣ
 ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ ΝΙΚΟΣ
 ΠΑΝΤΕΛΕΩΝ - ΓΕΩΡΓΑΝΤΖΗ ΒΑΣΩ
 ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ ΜΙΧΑΗΛΗΣ
 ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΣΤΑΣ
 ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ ΓΙΩΡΓΟΣ
 ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ ΝΙΚΟΣ
 ΠΕΡΠΙΝΙΑΔΗΣ ΒΑΓΓΕΛΗΣ
 ΠΟΡΤΟΚΑΛΟΓΛΟΥ ΝΙΚΟΣ
 ΣΑΡΡΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ
 ΣΙΚΚΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
 ΣΜΟΚΟΒΙΤΗΣ ΚΩΣΤΑΣ
 ΣΟΥΚΑΣ ΤΑΚΗΣ
 ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ ΓΙΑΝΝΗΣ
 ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΒΟΡΕΙΟΗΠΕΙΡΩΤΩΝ
 ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗΔΩΝ
 ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΛΥΚΕΙΟΥ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ
 ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΠΟΝΤΙΩΝ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΑΙ-ΚΟΜΝΗΝΟΙ"
 ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΣΕΧΝΑΖ
 ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΣΚΥΡΙΑΝΩΝ
 ΤΑΜΠΟΥΡΗΣ ΠΕΤΡΟΣ
 ΤΑΝΑΓΡΗ ΜΕΛΙΝΑ
 ΤΣΑΛΙΓΟΠΟΥΛΟΥ ΕΛΕΝΗ
 ΤΣΑΟΥΣΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
 ΧΟΝΔΡΟΝΑΚΟΣ (ΚΙΟΥΠΡΟΥΛΗΣ ΝΑΚΟΣ)
 ΧΡΗΣΤΙΑΝΑ
 ΨΑΡΙΑΝΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
 κ.ά..

ΕΛΑΦΡΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΣΙΝΑΣΟΣ LYRA

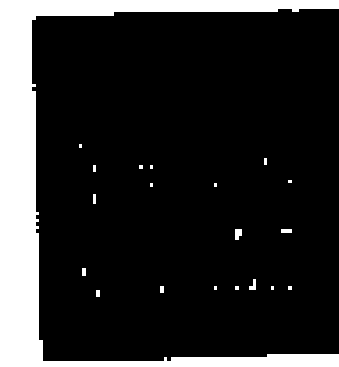
ΕΛΑΦΡΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΕΝΤΕΧΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΣΙΝΑΣΟΣ LYRA

ΕΝΤΕΧΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

ΣΙΝΑΣΟΣ LYRA

ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Σε λίγο
κυκλοφορούν:

- ΛΑΪΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ '55-'65
- ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΛΑΪΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

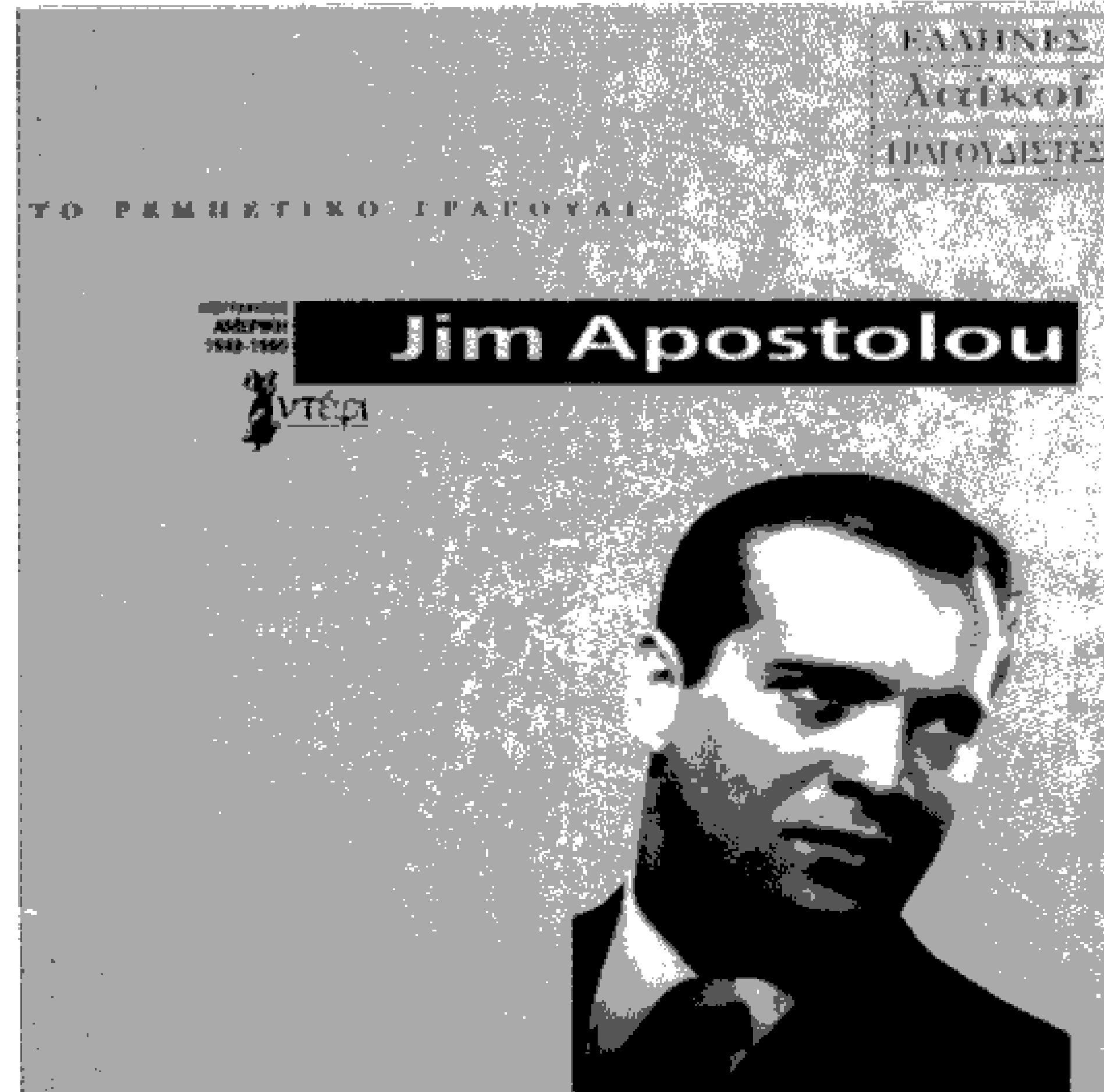
ΤΟ

παρουσιάζει

ΣΤΕΛΙΟΣ ΒΑΜΒΑΚΑΡΗΣ
Στο δρόμο του Μάρκου

JIM APOSTOΛΟΥ
Πηχογραφήσεις στην Αμερική

ΝΙΚΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ
Αρχόντισσα του λιμανιού

ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΠΑΔΑΚΗ
Κρυστάλλινες νύχτες

τέσσερις ελληνικές όψεις

Από τα καλά καταστήματα δίσκων
και το Ντέφι (τηλ.: 3629.569, φαξ:3641.334)